

Zápis

z meziresortního jednání k plnění opatření Národního akčního plánu na snížení používání pesticidů v ČR (NAP) k problematice rizik přípravků na ochranu rostlin pro povrchové a podzemní vody.

Datum konání: 3. 12. 2014

Místo konání: Ministerstvo životního prostředí

Přítomni: viz presenční listina

Jednání zahájil a řídil ing. Hnízdil, zástupce MZe. Uvítal přítomné na jednání, současně blíže upřesnil obsah jednotlivých bodů programu a vyzval přítomné ke konstruktivním připomínkám

Program:

1. Informace o plnění NAPu v oblasti ochrany podzemních a povrchových vod před riziky způsobenými používáním přípravků na ochranu rostlin (POR).
2. Různé.

Ad 1a) Informace o plnění NAPu v oblasti ochrany podzemních a povrchových vod před riziky způsobenými POR.

Ing. Zavadil a Ing. Krpcová MŽP – byl řešen dotaz předsedy Zemědělského svazu ČR zaslaný na MŽP k problematice používání přípravků v ochranných pásmech vodních zdrojů (OPVZ). V dotaze bylo mj. uvedeno, že z kdysi povolených 100 POR jich v současné době je pouze 5.

K tomu bylo uvedeno následující:

- Došlo ke sjednocení pojmů pásma hygienické ochrany druhého stupně (PHO 2), případně vnitřní, vnější (PHO 2a, resp. 2b) a ochranné pásma vodních zdrojů druhého stupně (OPVZ II), viz zákon 254/2001 Sb. (vodní zákon) a jeho novela (zák. č.150/2010 Sb.). Pro účely ochrany vod před POR se všechny formy/názvy ochranných pásem vodních zdrojů považují za rovnocenná (jsou považována za OPVZ).
- **Řed. Ing. Pokorný (MZe)** – problematiku je třeba řešit, souhlasí s tím, že na jednání bude MŽP přizývat i organizace ze své působnosti. Dále je třeba, aby na řešení participovalo jak MZ, SZÚ, tak MZe a ÚKZÚZ (tedy orgány zajišťující povolování přípravků).
- **Ing. Minář Ph.D. (ÚKZÚZ)** seznámil přítomné s historií povolování přípravků do ochranných pásem (PHO 2, OPVZ II). Do roku 2001 rozhodoval o povolování v OPVZ SZÚ podle kritérií „o ochraně veřejného zdraví“. Již před vstupem do EU byly kompetence neformálním způsobem přenechány SRS (Státní rostlinolékařské správě), nyní ÚKZÚZ. Od roku 2007 v souvislosti s potřebou stanovení kritérií pro kontroly podmíněnosti (C-C) byl vytvořen návrh kritérií, nebylo však organizace, která by je oponovala. V roce 2011 na tlak ze strany zemědělců byla kritéria přehodnocena (dohoda mezi MZe a MŽP), ale nejsou součástí žádného právního předpisu. Závěrem uvedl, že další přehodnocení v dohodě obou ministerstev má vycházet z monitoringu reziduí.
- V letech 2009 – 10 byly všechny POR přehodnoceny ve smyslu povolení (zákazu) v OPVZ. Dále uvedl, že právě tato oblast je regulována národními předpisy (není předpis EU). Jednotná regulace v EU není možná, jsou velké rozdíly z hlediska hydrogeologických podmínek mezi členskými státy (ČS), ne v každém ČS jsou omezení tohoto typu, např. Belgie má rozsáhlý monitoring, když stoupnou rezidua některých účinných látek (ú. 1.) na 50 – 70% kritické

hodnoty stanoví se potřebná opatření a po poklesu hladiny reziduí jsou opatření odvolána apod.

- **Ing. Klačková** – sledují se i toxikologicky závažné metabolity. Připravují i tabulku těchto metabolitů úč. 1. POR. Rámcová směrnice o vodách odkazuje na tyto metabolity (je zde cca 100 zvláště nebezpečných látek).
- **Ing. Veselý, MUDr. Kožíšek MZ** – hlavním kritériem hodnocení MZ je u jednotlivých látek včetně metabolitů jejich toxicita vůči lidem.
- **Ing. Blažková (ÚKZÚZ)** – sdělila ze zkušeností inspektorů z kontrol používání přípravků, že se setkávají nejčastěji na vodoprávních úřadech s problémem dohledání starších rozhodnutí o stanovení PHO a jejich mapových podkladů, a to z důvodu zrušení okresních úřadů a přesunu spisů do státních archivů. Špatnou dostupností úplných informací o stavu platných OPVZ a PHO jak pro ÚKZÚZ, tak pro zemědělskou veřejnost včetně jejich mapových podkladů v LPIS, může docházet k používání přípravků bez přihlédnutí k možným rizikům pro vodní zdroje. Je třeba, aby tato ochranná pásma byla mapově podchycena s umožněním dálkového přístupu v aktuální podobě odpovídající realitě (je zpřístupněno na Národním Geoportálu, ale bez 100 % záruky aktuálnosti OPVZ/PHO). Zemědělci byli instruováni, že je nutné být aktivní, a to z hlediska podávání žádostí na vodoprávní úřady o přesné informace o platnosti vyhlášení ochranných pásem vodních zdrojů a případně podání podnětu na přehodnocení výměry II. stupně ochranného pásma.
- **Ing. Pokorný** - vodoprávní úřady musí mít všechna rozhodnutí k dispozici. Pokud je nemají, musí si je zajistit od „držitelů“ rozhodnutí, subjektů spravujících vodní zdroje v jednotlivých ochranných pásmech. Evidenci OPVZ (§ 21, § 22 vodního zákona má v kompetenci MŽP, odtud přebírá údaje LPIS). Aktualizaci OPVZ prováděl VÚV TGM, v.v.i. v Praze a nyní opět provádí. Tento úkol není snadný, týká se to cca 5000 rozhodnutí. Je třeba přistupovat k problematice jako u záplavových území. To co nechtěly (nebyly schopny) udělat vodoprávní orgány bylo přeneseno na podniky Povodí. Data o vymezení OPVZ jsou k dispozici u nových rozhodnutí, horší situace je u historických.
- **Ing. Minář Ph.D.** – vyvstává otázka ochr. pásem u minerálních vod. Tato pásma byla MZ vyhlášena vyhláškami, přičemž řešení problematiky jejich ochrany je nejednotné a z dnešního pohledu potřebné řešit.

Ad 1b) Diskuse k podkladům SOVAK, Povodí Vltavy a SZÚ - dokument je přílohou tohoto zápisu

- **Ing. Hnízdil** – bod 4.34 NAP – MŽP + MZe + SRS (ÚKZÚZ) – poskytnout pravidla monitoringu „Rámcový monitoring“. Přetrvávají problémy, navazuje na podklady (SOVAK a SZÚ)

Opatření 4.34. - zpracování pravidel cíleného monitoringu reziduí

- **Ing. Hušková (SOVAK), MUDr. Kožíšek** – Vyhláška č. 252/ 2004 Sb. určuje povinnost stanovovat rezidua pesticidních látek cíleně podle předpokládaného výskytu. Statistické údaje o množství aplikovaných pesticidů poskytované v současné době ÚKZÚZ jsou neadresné a jsou poskytovány pro využití vodárenskými společnostmi s velkým zpožděním (cca půl roku po skončení kalendářního roku). Toto bylo potvrzeno v povodí Moravy. "
- **Územní pracoviště KHS Jihomoravského kraje a Královéhradeckého kraje** začaly naléhat na provozovatele vodovodů, aby si od ÚKZÚZ vyžádaly informace o aplikovaných POR v oblasti jejich vodních zdrojů a sledovaly v pitné vodě všechny POR (popř. jejich metabolity) z poskytnutého seznamu. ÚKZÚZ není schopen poskytnout přesné informace tohoto druhu, protože existující sběr informací byl koncipován pro úplně jiný účel. ÚKZÚZ na základě svých dat poskytuje seznam POR od vybraných subjektů, které alespoň částečně hospodaří na stejném katastru. Jedná se o seznam cca 50 látek, který ale vůbec nemusí odpovídat potřebám daného provozovatele vodovodu. Pro malé provozovatele (obce) může být pravidelné monitorování tak velkého rozsahu POR likvidační nebo vést

k nepřijatelnému zvýšení ceny vody, přičemž stejně nemusí být zaručena ochrana zdraví, protože se nejedná o cílený monitoring.

- Zjištění potvrdilo, že současný systém evidence aplikovaných látek a zpřístupňování informací prostřednictvím ÚKZUZ je pro vodárenskou a hygienickou praxi nepoužitelný. Z tohoto důvodu bylo v rámci NAP požadováno vytvoření jiných pravidel monitoringu založených nejlépe na rychlé informaci o aplikaci POR na konkrétních pozemcích. Byl vznesen požadavek na posouzení efektivity a náročnosti „zástupných metod“ ve srovnání s případnou on-line elektronickou evidencí vedenou těmi, kdo aplikují POR.
- **Ing. Blažková** – ÚKZUZ nemá pro účely monitoringu reziduí přípravků v povrchových a podzemních vodách v konkrétním území (okolí vodního zdroje, z OPVZ/PHO) potřebné informace, které správci vodních zdrojů požadují, neboť provádí sběr a zpracování dat o spotřebě účinných látek obsažených v přípravcích na ochranu rostlin od cca 3000 subjektů v lednu a únoru roku následujícího po roce, v němž byly aplikaci POR provedeny. Seznam těchto subjektů vybírá pro účely statistiky spotřeby přípravků Český statistický úřad.
- **Mgr. Kodeš (ČHMÚ)** – ČHMÚ je schopno koncem března poskytnout přehled ozimů (obiloviny, řepka, včetně pravděpodobnosti aplikací jednotlivých účinných látek dle plodiny) formou mapové aplikace na základě metody družicového snímkování. Podklady budou novelizovány vždy k březnu, z jařin bude nejčastěji seta kukuřice. Podniky Povodí si budou moci podle toho stanovit na které účinné látky a metabolity se při rozborech zaměřit.
- **Ing. Hnízdil** – pěstitelé jsou povinni předložit údaje kontrolnímu úřadu nebo třetím osobám prostřednictvím úřadu.
- Povinnost poskytovat data o aplikaci pro zemědělce v legislativě není. Znamenalo by to vysokou zátěž pro zemědělce stanovit takovou povinnost plošně. Otázkou zůstává uložit tuto povinnost těm, kteří hospodaří v „rizikových oblastech“, které budou stanovovány v rámci NAP na základě metodiky, která bude v rámci NAP připravena.
- **SOVAK** – bylo diskutováno, zda povinnost sledovat závadné látky je předepsána i ostatním znečišťovatelům. Bylo konstatováno, že povinnost je dána tomu, kdo vypouští odpadní vody do vod povrchových nebo podzemních. Výsledky se posílají elektronicky prostřednictvím systému ISPOP. Dále je stanovena povinnost pro provozovatele skládek, výrobce aj. Povinnosti stanovuje také vodoprávní orgán v rozhodnutí o vypouštění odpadních vod, případně může tuto povinnost předepsat v rámci rozhodnutí o OPVZ.
- **Ing. Veselý** – v obecné rovině: výsledky odpadní vody a pitné vody jsou zpracovány v elektronické podobě. Naproti tomu produkty (zde POR) jsou evidovány čárovým kódem od výrobce až po distributora, po prodeji zemědělci a aplikací POR z tohoto systému evidence POR vypadnou. Stanovením povinnosti vedení evidence o aplikaci by tak byly k dispozici údaje o celém životním cyklu POR. Využitelné například pro minimalizaci rizika falzifikátů a černého trhu. V databázi kvality pitné vody (IS PiVo) je v současné době evidováno asi 150 úč. l. POR, jejichž stanovení bylo nejméně jednou provedeno. Není únosné sledovat tak široké spektrum látek jedním provozovatelem, předmět monitorování musí být relevantně snížen na základě dostupnosti hlášení aplikovaných POR v oblasti daného zdroje surové vody.
- **Ing. Hnízdil** – kontrola není nedostatečná, existují metody jak stanovit počet kontrol. Povinnosti nevázat na producenty, ale na pozemky. Vlastní aplikace a případně další „dopady“ velice podléhají přírodním vlivům. Uložení povinností je na politické vůli.
- **Zástupci podniků Povodí** - cílené sledování výskytu POR je u povrchových zdrojů pitné vody problematické. POR přitékají z často z rozsáhlého povodí nad odběrem surové vody. Výrobci (továrny) mají zpravidla stabilní výrobní program, aplikace POR zemědělci a dalšími uživateli jsou variabilní v místě a druhu používaných POR a bez konkrétních místních informací není možné jejich výskyt monitorovat, nebo jen za cenu neúměrně vysokých nákladů.

- **MUDr. Kožíšek** se přimlouvá, není-li politická vůle ze strany MZe k plošnému hlášení aplikace POR, alespoň za tuto povinnost pro subjekty hospodařící na rizikových územích (v oblasti zdrojů surové vody).
- **Řed. Ing. Pokorný, Ing. Hnízdil** – požadavek by musel být dostatečně podložen, případná povinnost by měla být uvedena v rozhodnutí vodoprávního orgánu. MZe nemůže povinnost hlášení plošné aplikace akceptovat. Tato problematika by se musela projednávat na úrovni náměstků.

Opatření 4.3.3 - zajištění dostupnosti aktuálních informací o účinných látkách přípravků

- **Ing. Klášková** – k problematice požadavku SOVAKu zveřejnit relevantní účinné látky a jejich metabolity: ÚKZÚZ zveřejní do konce roku 2014 cca prvních 10. MZ toto bude poskytovat ÚKZÚZ a ten je bude zveřejňovat (body 4.34, 4.36 NAPu). Postupně pak budou doplňovány další (SOVAK, ÚKZÚZ - vzájemně upraví a odsouhlasí formu zveřejnění informací – tabulku)

Opatření 4.36 - návrh a zprovoznění systému předávání informací o výskytu reziduí ve vodách

- **Ing. Veselý** – Výsledky analýz pitných vod provozovatelé vodovodů odesílají online elektronicky do IS PIVO, kde jsou dále zpracovávány a evidovány. V databázi kvality pitné vody (IS PiVo) je v současné době evidováno asi 150 úč. l. POR, jejichž stanovení bylo nejméně jednou provedeno. Není únosné sledovat tak široké spektrum látek jedním provozovatelem, předmět monitorování musí být relevantně snížen na základě dostupnosti hlášení aplikovaných POR v oblasti daného zdroje surové vody.
- **SOVAK** – Výsledky kontroly kvality surové vody využívané pro výrobu vody pitné jsou (včetně stanovení POR) odesílány 1 x ročně podnikům Povodí a krajskému úřadu, který je předává MZe.
- **SOVAK** – data o výskytu POR ve vodách jsou roztržštěná, je třeba data soustředit aby měl ÚKZÚZ podklady pro cílené kontroly.
- **Mgr. Kodeš** – ČHMÚ provozuje systém ARROW <http://hydro.chmi.cz/isarrow> pro uložení a prezentaci dat jakosti povrchových a podzemních vod – data povrchových vod do systému předávají Podniky povodí, podzemní vody zabezpečuje ČHMÚ. Nad ním běží pasportizace pesticidů s odkazem: <http://hydro.chmi.cz/pasporty>. Od SZÚ má ČHMÚ data do roku 2006 (ze systému PiVo). V systému se zobrazují data o tom, zda-li došlo k zjištění reziduí a kde. Navíc je zde rešerše literatury, ke každé účinné látce a jejím metabolitům.
- **Mgr. Kodeš** - ČHMÚ chce v pasportech aktualizovat data o výskytu látek z PiVo. Aplikace ukazuje, kde co bylo naměřeno, ostatní údaje pro veřejnost jsou agregované. Pokud to takto bude vyhovovat, předpokládá se pokračování.
- Existuje **dohoda mezi MŽP a MZe**, že nelze z IS ARROW poskytovat data povrchových vod podnikům Povodí třetím osobám (týká se to dat po roce 2008). ČHMÚ může zajistit přístup určených subjektů v rámci NAP k datům povrchových vod v IS ARROW po dohodě s poskytovatelem dat (Podniky povodí). **Řed. Ing. Pokorný** – je třeba se dohodnout přímo s podniky Povodí o přístupu k datům o jakosti povrchových vod. **Mgr. Kodeš** – přehledy překročení limitů v podzemních vodách poskytuje ČHMÚ na referáty ŽP krajským úřadům a podnikům Povodí, mohou je poskytnout ÚKZÚZ.
- **Tyto údaje** lze poskytnout u podzemních vod za dva až tři měsíce po odběru vzorků, u povrchových vod jsou data ukládána čtvrtletně po dokončení veškerých analýz příslušného čtvrtletí (ÚKZÚZ se informace dozví za cca pět měsíců).
- **SOVAK** – prověří stávající rozsah a formu dostupných dat na stránkách ČHMÚ a podle výsledku bude rozhodnuto o dalším postupu.

Opatření 4.31 - příprava novely vyhlášky č. 137/1999 Sb.

- **MŽP** - text vyhlášky by měl být stručný s obsahem hlavních zásad pro stanovení a hlavně změn OPVZ. Většina pásem je stanovena a do jejich změn se musí promítnout změna vlastnictví pozemků a jejich uživatelů.
- **SOVAK** - stávající znění vyhlášky nekoresponduje s platným zákonem o vodách, to je v současné době hlavní důvod potřeby její novelizace. Vzhledem k tomu, že nejsou v současné době podklady k podrobnému postupu a způsobu vymezení OPVZ, zejména pak zásad pro podrobné úpravy hospodaření, navrhuje novelizaci rozdělit do dvou etap. První k odstranění čistě formálních právních rozporů a stanovení základních zásad pro zajištění ochrany vodních zdrojů před „zvěrstvy“. Ve druhé etapě by pak byla doplněna další podrobná metodika vyhlášení a opatření v návaznosti na pokračující výzkum či výsledky NAP.
- **MŽP** upřesní termín zahájení prací na novele vyhlášky a s tím související termín/datum (přibližně stanovený) k jakému vzejde novela v platnost.

Opatření 4.34. – aktualizace evidence OPVZ

- **MŽP** – stále není dorešena aktualizace údajů dodávaných pro LPIS s údaji vyhlášených PHO a OPVZ. **Ing. Krpcová** sdělila, že průběžná aktualizace je v procesu, svěřena VÚV TGM, v.v.i. **Řed. Ing. Pokorný** – MZe má zájem, aby tato evidence byla v pořádku, je to důležitý a pohotový podklad pro zemědělce. Využití dat z centrální vodoprávní evidence je pro tento konkrétní případ omezené.
- **SOVAK** – nová resp. nově přehodnocená OPVZ jsou zanášena do katastru nemovitostí a podklady, včetně mapových, jsou v rámci jejich vyhlášení předávány vodoprávním úřadům. Kromě toho je povinností vlastníků technické infrastruktury mapové údaje o ochranných pásmech (včetně těch historických) předávat v digitální místně příslušným orgánům územního plánování a to každé dva roky - §27 odst. 4) zákona č. 183/2006 Sb. (stavební zákon). Tyto údaje by tedy mohly být využívány pro aktualizaci evidence v LPIS a evidence vedené dle vodního zákona.
- **Ing. Krpcová** – v praxi je tomu však naopak, orgány územního plánování si žádají tyto podklady od MŽP, z toho vyplývá, že těmito podklady/informacemi nedisponují.

Závěr:

- a) Základem pro informace o aplikaci POR by mohly být podklady ČHMÚ s tím, že jsou známy okruhy POR používané na ozimy, výstupem k březnu příslušného roku pak bude přehled ozimů ze snímkování. Z jařin je nejvíce četná kukuřice. Pokud se v povodí zdroje nepěstuje větší zastoupení speciálních plodin, umožní tyto podklady výrazně zúžit rozsah rozborů odebraných vzorků.
- b) MZe nevidí důvod pro zavedení plošné povinnosti zemědělců oznamovat všechny aplikace POR pro účely monitoringu reziduí POR ve vodách. Případná povinnost zemědělců poskytovat data o aplikaci POR přímo vodohospodářům může být zvážena pouze pro oblasti rizikové z hlediska kontaminace vodních zdrojů. Zřízení (hranice) takových oblastí musí být velmi pečlivě a věcně odůvodněno ze strany rezortu zdravotnictví resp. životního prostředí, případná legislativně zakotvená notifikační povinnost může být rovněž ze strany těchto rezortů navržena a věcně dále diskutována.
- c) Podle názoru SOVAK a MZ je současný systém evidence aplikovaných POR (který byl vytvořen za jiným účelem) a zpřístupňování informací skrze ÚZKÚZ pro vodárenskou a hygienickou praxi nepoužitelný, protože není schopen poskytnout cílené informace o POR aplikovaných v oblasti zdroje vody pro konkrétní vodovod, což na jednu stranu vede k plýtvání prostředků (stanovují se látky, které nejsou v daném místě relevantní), na druhou stranu nezajišťuje ochranu veřejného zdraví, protože v pitné vodě se nestanovují rizikové látky s možným výskytem v daném

zdroji pitné vody. Aby byly naplněny záměry a úkoly Národního akčního plánu ke snížení používání pesticidů v ČR, je podle názoru MZ a SOVAK nutné usilovat o takové legislativní změny, které zajistí fungující a průběžně aktualizovaný informační systém o POR aplikovaných v oblasti zdrojů surových vod využívaných pro výrobu pitné vody, do kterého budou mít přístup ÚZKUZ, krajské hygienické stanice (podle místa jejich působnosti) a provozovatelé vodovodů (podle místa jejich zdrojů). Základem takového systému může být jen přímé hlášení zemědělců o aplikacích POR v daném místě a čase.

Ad. 2

Opatření 4.38 NAP – zaměření postregistrační kontroly používání přípravků v OPVZ

- **Ing. Blažková** uvedla, že kontroly v OPVZ plánuje ÚKZÚZ na základě rizikové analýzy, a to cca 1000 kontrol. V roce 2014 bylo provedeno cca 1400 kontrol dodržování povinností při aplikaci v OPVZ (z toho 1000 kontrol plánovaných a 400 neplánovaných). Z 1400 kontrol bylo zjištěno porušení z hlediska nesprávného použití POR v OPVZ v 29 případech. Dále uvedla, že bylo v roce 2014 provedeno 66 kontrol při aplikaci přípravků (bez závad), z toho 25 kontrol v červnu. V roce 2015 je plánováno provádět vyšší počet kontrol při aplikaci POR a odebírat vzorky rostlin, jejichž počet bude ovlivněn kapacitou laboratoře ÚKZÚZ. V rámci příprav na kontroly používání POR bylo v roce 2014 zjištěno 47 nesouladů v mapových podkladech o OPVZ mezi LPIS a skutečností (na základě podkladů z vodoprávních úřadů). Tato zjištění byla zaslána na MZe – Mgr. Gimunové a v kopii na VÚV TGM, v.v.i. – Ing. Levitusovi a na MŽP – Ing. Krpcové. V roce 2015 bude ÚKZÚZ v tomto systému předávání zjištění o nesouladu mezi LPIS a skutečností pokračovat jako v roce 2014.
- **Ing. Minář Ph.D.** uvedl nutnost analýz půdy a přípravků s rostoucím zastoupením falzifikátů s nebezpečím nejen fyto toxicity. Dále informoval o **problematické hubení invazních plevelů** s tím, že při hubení bolševníku na Povodí Moravy byly v JM kraji obcím dávány pokuty, přestože používaly přípravky povolené v OPVZ, zatímco v jiných krajích ne. Jde tedy o přístup, který je v rozporu s povinnostmi (nadřízený orgán) sjednotit postupy úřadů v rámci ČR. Navíc podle kterých předpisů a z jakých důvodů bylo takto rozhodováno?

Ing. Hnízdil ukončil jednání a poděkoval za aktivní účast. **Využitelné závěry nebo podněty z jednání jsou uvedeny tučně v příslušných kapitolách/bodech agendy výše a je na jednotlivých subjektech aby tyto závěry posoudily a naplnily.**

Zapsali: Krpcová, Kupec.